

Naeeda Aurangzeb

Naeeda Aurangzeb is journaliste en presentator. Om de week staat haar column in Trouw.

Nee, ook inclusie kan mij niet snel genoeg gaan

Verandering gaat langzaam, tergend langzaam. Dat heb ik niet uit de krant of boeken. Mijn leven is het bewijs. Vrienden zitten ziek thuis, moegestreden. Kinderen van vrienden halen na weer een afwijzing voor een stageplek moedeloos hun schouders op.

De uitverkorenen die wel een stageplek bemachtigen, zijn soms langer bezig met het herstellen van wat ze daar meemaakten dan dat de stage zelf duurde. De werkplek is een slagveld waar islamofobie en racisme genadeloos om zich heen slaan.

Wie de moed en energie heeft om zich ertegen te verzetten, wordt verweten ongeduldig te zijn. De meest gehoorde zin op dit moment is dan ook: "O, ik hoor het al, voor jou gaat het niet snel genoeg hè?" De zin wordt vergezeld door een glimlach. Het soort glimlach dat voor vriendelijkheid moet doorgaan, maar naar betutteling smaakt.

Vriendinnen moeten de zin aanhoren tijdens vergaderingen wanneer ze het ontbreken van diversiteit aanklaagt. Ik kreeg de zin deze week nog toegeworpen toen ik vroeg of de zogenaamde broodplaatsen voor kunstenaars en creatievelingen ook voldoende oog hebben voor makers van kleur.

Zolang ik me kan heugen heeft ons land de opvatting gehad dat verandering niet snel genoeg kan gaan. Van politici tot journalisten, iedereen wees op het belang van snelle integratie: Nederlandse taal leren, normen en waarden overnemen, en graag iets minder religie. Dat niet iedereen talent voor taal heeft, mocht je niet hardop zeggen. Zeggen dat verandering tijd kost, was vloeken in de kerk. En gedwee deden we dus nog harder ons best.

Binnen twee generaties beschikt bijna iedere vrouw van kleur over een rijbewijs, diploma, baan en een gezonde portie Hollandse assertiviteit. Wij veranderden, pasten ons aan, leerden koordansen. De instituties bleven staan waar ze stonden. En nu wordt ons verweten dat we te snel gaan. Te snel voor wie?

Wat er eigenlijk wordt bedoeld is: ik heb er geen last van, dus waarom zou er iets moeten veranderen? De witte collega heeft ook een burn-out, maar die is niet veroorzaakt door dagelijks terugkerende racistische uitlatingen van mede-collega's. De witte student moet ook hard werken, maar ligt niet te piekeren of zijn achternaam zich tegen hem zal keren tijdens de sollicitatie.

Dus ja, ik ben ongeduldig. Ik eis dat verandering sneller gaat, omdat mijn nichtjes en neefjes het lijdend voorwerp zijn van de traagheid van witte instituten, werkgevers, collega's en beleidsmakers. Jarenlang kon integratie niet snel genoeg gaan. Waar blijft diezelfde haast als het gaat om inclusie? Waar blijft de urgentie om racisme uit te roeien?

Geduld is een schone zaak, zeker, maar niet als ze gebruikt wordt als stok om de ander mee te slaan. Uit de mond van wie de macht bezit, klinkt een oproep tot geduld zelden neutraal.

Ook de oproep dat geweld niet tegen elkaar mag worden gewegstrept en dat de pijn van de een niet groter is dan die van de ander, klinkt waarachtig. Maar uit de mond van de machthebber, de bezetter of de dictator krijgt die oproep een andere betekenis. Dan ontstaat de schijn van symmetrie en wordt een gesprek over verantwoordelijkheid onmogelijk gemaakt.

God is met de gedulden, is mij geleerd. En tegelijkertijd heb ik geleerd dat het je uitspreken tegen onrecht een plicht is. Daarom blijf ik geduldig pleiten voor een ongeduld dat noodzakelijk is.

Vervoering | Sinds vorige week roept Trouw lezers op de 'mooiste kerk van Nederland' te nomineren. Dat kan nog tot 1 juli. Vandaag stellen we de jury en hún mooiste kerken aan u voor.

'Hoe puurder, hoe minimalistischer, hoe mooier ik de kerk vind'

tekst **Andrea Bosman** en **Jelmer Mulder**

Wanneer mensen binnenkomen, zie je vaak de schouders zakken; men ervaart een schoonheid,

waardoor je als vanzelf vertraagt', schrijft een van de inzenders van Trouw's verkiezing van de mooiste kerk van Nederland over de Adventskerk (protestants) in Assen.

Of neem deze, over de parochie van de Heilige Maria Magdalena (oud-katholiek) in Eindhoven: 'Geen kerk met kunstschatten of bijzondere architectuur, maar een mooie gastvrije ruimte om samen te komen en samen te vieren. Eigenlijk het belangrijkste aan kerk-zijn; elkaar zien.'

Al ruim een week vult de redactionele mailbox zich gestaag met honderden heel diverse, vaak liefdevol geformuleerde nominaties, waaruit nu al valt af te lezen dat 'mooiste' zeker niet alleen betrekking heeft op pure esthetiek of bouwstijl.

Dat blijkt ook bij een rondje bellen met de deskundige jury die, onder aanvoering van architectuurhistoricus en kerkfanaat **Herman Wesselink**, aan het eind van deze zomer het finale oordeel zal vellen. Voor Wesselink gaat het om een "overtuigende samenhang tussen architectuur en inrichting", zegt hij. Gesamtkunstwerken. "Daar word ik rustig van in mijn hoofd."

Wesselink vindt die rust bij zowel katholieke als sommige protestantse kerkgebouwen, die in originele staat verkeren. "Die zeggen veel over de esthetische opvattingen van die tijd", zegt hij.

Het gaat niet om weelderigheid en niet om een drukke aankleding, benadrukt Wesselink. Dat zie je bijvoorbeeld bij een van zijn favoriete kerken, de ongeveer honderd jaar oude Heilige Antonius Abtkerk in Scheveningen. Die is gebouwd door de zoon en kleinzoon van architect Pierre Cuypers. De kerk heeft art-decoglas-in-lood en talloze mozaïeken. "Ik raad iedereen aan om eens te kijken, en dan te zien: zo kan het ook."

Hanna Melse was voor haar werk als erfgoeddeskundige protestantse kerken bij het Utrechtse Catharijneconvent de afgelopen jaren veel in het noorden, om de doopsgezinde vermaningen (doopsgezinde kerken) in kaart te brengen. Vrij sobere kerken, zegt ze, wat haar op de vraag brengt hoe zo'n kerk in een verkiezing kan concurreren met

een neogotische, rijk versierde kerk?

Als het gaat om bijzonderheid kan het wat Melse betreft twee kanten op: enerzijds heb je interieurs waaraan je kunt zien wat er in de loop der eeuwen veranderd is, zoals middeleeuwse katholieke kerken die met de Reformatie hervormd werden. Haar favoriet is de Mariakerk in Krewerd, Groningen. "Ik hou van die schaal. Een intieme, kleine kerk zonder zijbeuken, gebouwd met kloostertermoppen die nog door monniken gebakken zijn, een preekstoel met snijwerk, een herenbank met een familiewapen."

"Aan de andere kant", zegt Melse, "heb je van die fijne kerken die een soort tijdcapsule zijn. Die getuigen van de ideeën van een bepaalde periode. Dan vind ik de Ontmoetingskerk in Bergen op Zoom uit 1928 heel interessant. Hij is van Berend Boeyinga, architect van gereformeerde kerkgebouwen. Een heel expressionistisch interieur met dat tentachtige dak, die felle kleuren. En dat binnen een traditie die zegt: doe maar niet te gek. Dan is dit best gek eigenlijk."

Evelyne Verheggen is erfgoeddeskundige en cultuurhistorica voor religieus erfgoed 'met een passie voor devotieprenten, devotionalia en kerken'. De zichtbaarheid van vrouwen in de (katholieke) kerk heeft haar

'Ik hou van die schaal. Een intieme, kleine kerk zonder zijbeuken.'

bijzondere aandacht. Daarom is de Abdijkerk Sint-Michaël in het Limburgse Thorn voor haar de mooiste kerk. Niet alleen vanwege de fraaie ligging in het karakteristieke 'witte stadje'.

Verheggen: "Veel meer dan we altijd dachten, zorgden met name vrouwen in de

zeventiende en achttiende eeuw voor bijvoorbeeld schuilkerken. Ze gaven geld, liturgisch zilver, borduurden paramenten (kerkgewaden) of schonken hun jurken die werden omgemaaid tot liturgische gewaden."

In Thorn werd een benedictinessenklooster in 1250 een stichting voor hoogadellijke dames met wereldlijke invloed: een stift. Tot de Fransen het stift rond 1800 ophieven. Verheggen: "Maar in Thorn is gelukkig ongelukkig veel bewaard gebleven: gewaden en altaarkleden, naast beelden, schilderijen en altaren. Vrouwen kleedden hier het altaar én de priester aan."

Van een wat ander metier is **Sander Ros**, directeur bij RoosRos Architecten en ontwerper van gereformeerde kerkgebouwen. Voor hem zit de schoonheid in 'de meest zuivere vorm van purisme'. "Hoe puurder, hoe minimalistischer, hoe mooier ik het

Sander Ros
ontwerper van kerkgebouwen

Aafke Romeijn
schrijver en muzikant

Martjan Kuit
gebouwenfan en schrijver

Evelyne Verheggen
erfgoeddeskundige en cultuurhistorica

Herman Wesselink
architectuurhistoricus

Hanna Melse
erfgoeddeskundige

Mirella Klomp
hoogleraar praktische theologie

vaak vind. Dat heeft met de protestantse traditie te maken, die ik heb meegekregen. Het woord staat centraal."

Het gaat Ros om bijvoorbeeld de lichtval, en de symboliek van licht dat op het kruis valt. "Dat kan mij in vervoering brengen", zegt hij. En het materiaal is belangrijk. Van een houten kerk in Zweden, met een schitterende houtconstructie, kan hij net zo enthousiast worden als van een prachtig betonnen gebouw. "Daarbij moet je materialen gebruiken zoals ze bedoeld zijn. Stenen stapel je, beton giet je."

Het bureau van Ros ontwierp onder andere het gebouw van de Gereformeerde Gemeente Gouda. "Daar is het orgel helemaal in compositie met het gebouw ontworpen.

Een architectonische eenheid, in balans, de juiste verhoudingen en rust."

Ook 'gebouwenfan' en schrijver van de gids *Gebouwd Nederland*, **Martjan Kuit**, is van het beton, maar dan vaak wel van het beton dat in brutalistische vorm gegoten is. De zestig jaar oude Thomaskerk in Amsterdam-Zuid, van onafgewerkt beton en gele bakstenen, scoort bij hem daarom hoog.

Kuit kijkt altijd naar het verhaal achter een kerk. "Als je daar meer over weet, dan wordt het bijna altijd interessanter", zegt hij. "Neem een wat obscure kerk als Open Haven in Zeewolde, dat een betonnen toren heeft. In dat gebouw huizen meerdere geloven, en het is een soort maatschappelijk

'Ornamenten en kleur geven het leven sjeu, die hoeft je niet weg te halen'

trefpunt. Dat allemaal samen maakt het fantastisch, en het zegt iets over de ontstaansgeschiedenis van deze plek in de Flevopolder.

En oké, omdat hij uit een protestants nest komt: bij het begrip 'mooiste kerk' moet hij ook denken aan de gereformeerde kerk in Andijk, van architect Egbert Reitsma. "Een protestantse kathedraal, die zowel van binnen als van buiten ontzettend imposant is."

Aafke Romeijn, schrijver, muzikant en sinds enkele jaren praktiserend katholiek, denkt meteen aan de kerk die ze met haar moeder en grootouders veel bezocht: de Heilige Antonius Abtkerk in haar geboorteplaats Overasselt, aan de Maas bij Nijmegen. De mooiste kerk, zegt ze, is die waar jij de mooiste herinneringen aan hebt. "Terwijl, het is gewoon zo'n grote bakstenen kerk in een dorp, eind negentiende eeuw. Maar de

GEZOCHT de mooiste kerk van Nederland

Trouw zoekt deze zomer naar de mooiste kerk van het land. Kathedraal, schuurkerk, koepelkerk, refodome, klein of groot – we horen het graag van u: **wat is de mooiste kerk van Nederland, en waarom?**

Stuur uw antwoord vóór 1 juli naar mooistekerkvannederland@trouw.nl en vermeld: naam, plaats en eventueel een motivatie (max 100 woorden).

Een deskundige jury maakt de uiteindelijke keuze.

muren zijn prachtig rood, goud en blauw. Het is een kleurrijke kerk en dat maakt hem voor mijn gevoel erg sfeervol en huiselijk."

Kerken van na de Beeldenstorm die "leeggetrokken zijn en witgeschilderd", dat werkt niet voor Romeijn. "Ornamenten en kleur geven het leven sjeu, die hoeft je niet weg te halen om tot stilte te komen."

En als een kerk een groot en goed orgel heeft, is ze ook meteen verkocht. Optreden in een kerk vindt ze daarom het mooiste wat er is. "Kerkorgel spelen is voor mij echt een spirituele ervaring. Het is het enige instrument dat ik ken waar je in kruipt om het te bespelen."

Voor jurylid **Mirella Klomp**, hoogleraar praktische theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit Utrecht en voormalig Theoloog der Nederlanden, hoeft die 'mooiste kerk' niet eens aan een gebouw gebonden te zijn. "Ik geef net een cursus aan masterstudenten over de vraag welke zintuigen we inzetten als we liturgie vieren. Dat doe je meestal in een kerkgebouw, maar een gymzaal kan ook. Hoe brengt ons dat bij een ervaring van God? Zelfs als akoestiek en licht ideaal zijn, kan 'het' je ontsnappen."

Een kerkgebouw kan mooi zijn, zegt Klomp. "Maar pas als mijn buurvrouw vals zingt of er een wat onfris mannetje naast me zit, wordt het een mooi gebouw. Ik hou zelf van mooie dingen, soms een beetje té veel. Terwijl voor het heilige juist die kras of iets lelijks nodig is."

Voor haar is dat de Oude Kerk in Amsterdam. "Er is een fantastisch orgel en een prachtige lichtinval, vooral op zondagochtend. Maar als je de deur uitstapt, sta je tussen de dames in lingerie, midden in de rosse buurt. Dat is precies wat ik bedoel. De mooiste kerk is die waar je struikelt over een dakloze bij de ingang."